

P R A K T I C K É P Ř Í P A D Y

I. Proti osobě blízké podle § 2 zákona ze dne 16. prosince 1930 čís. 4/1931 Sb. z. a n. nelze nastupovati žalobou přímou. — II. Předpisu § 2 zmíněného zákona nelze použítí pro vymáhání dávek splatných před jeho účinností.

V rozhodnutích nejvyššího soudu byly odporujícím si způsobem řešeny otázky:

I. Zda § 2 zákona ze dne 16. prosince 1930 č. 4/1931 Sb. z. a n. poskytuje osobě oprávněné bezprostřední nárok a přímou žalobu proti osobám povinnému blízkým, takže není třeba předcházejícího zabavení a příkázání předpokládané mzdové pohledávky zavazaneho; či zdali musí předcházeti vedení exekuce na předpokládanou mzdovou pohledávku a teprve pak může býti nárok uplatněn žalobou proti podlužníkovi;

II. zda lze použítí předpisu § 2 i při vymáhání dávek splatných před účinností zákona, t. j. před 26. únorem 1931; či jen dávek dospělých teprve za účinnosti zákona.

První prezident nejvyššího soudu přikázal řešení těchto sporných otázek plenárnímu senátu, který se usnesl na právních větech v čele uvedených.

D ů v o d y: I. Předeseílá se, že tu běží jen o případy, v nichž osoba zavazaná nemá jmění nebo stálých příjmů, z nichž by mohla úplně uhraditi potřebný náklad na výživu, výchovu nebo zaopatření jiného, takže pak má podle § 1. zák. č. 4/1931 Sb. z. a n. výdělečnou povinnost, ale tuto porušuje. Pro tento případ má zákon zvláštní ustanovení v § 2, o jehož výklad jde. Jak doslov zákona, tak jasný úmysl zákonodárcův (§ 6 obč. z.) vede k právní zásadě, vyslovené v odstavci I.

Zákon, chtěje čeliti snahám povinných osob vyhnouti se plnění závazků k výživě, výchově nebo zaopatření jiného v případech nejčtetnějších, kdy povinný koná práce nebo služby osobám sobě blízkým, a to buď jen za byt, stravu a občasné zpropitné, bez ujednání určité mzdy neb odměny, anebo bez přiměřené mzdy neb odměny za konané práce (sr. odůvodnění návrhu tisk 1657/1928), ustanovil v § 2 nevyvratitelnou právní domněnku, že byla s m l u v e n a mzda neb odměna přiměřená předběžnému vzdělání a schopnostem zaměstnancovým, splatná v obvyklých obdobích. Tato zákonem předpokládaná (fiktivní) úplata jest podle téhož ustanovení základem:

- a) pro s t a n o v e n í závazku osoby povinné,
- b) pro v y m á h á n í tohoto závazku na osobě blízké.

S t a n o v i t i, či u r č i t i závazek — jak se vyjadřuje zpráva ústavně-právního výboru senátu Národ. shromáždění tisk 223/1930 — lze buď ve sporu rozsudkem nebo v nesporném řízení usnesením (tak i tisk 223).

V y m á h á n í nároku pravoplatně již určeného se řídí předpisy všeobecnými, t. j. předpisy exekučních řádů, ježto zde nebyla z nich žádná výjimka stanovena (tak také tisk 223).

Zákonodárci si tedy byli velmi dobře vědomi rozdílu pojmů »stanovení« a »vymáhání«, jak jde z materiálů k zákonu č. 4/1931 bezpečně najevo. Zejména zpráva tisk 223 se výslovně zmiňuje o v e d e n í e x e k u c e n a t a k o v o u m z d u n e b o d m ě n u, která náleží zavázanému podle jeho vzdělání a schopností.

Proti názoru tuto hájenému nelze nic vytěžiti z důvodové zprávy k vládnímu návrhu tisk 161/1930, kde se praví, že »má býti umožněno vymáhati výživné přímo proti osobám, které podporují dlužníka v jeho snaze vyhnouti se vyživovací povinnosti«, neboť zpráva vysvětluje v zápětí, co tím míní a uvádí, že slovem »přímo« míní »bez provedení odpůřícího sporu«. V důvodové zprávě předcházejí totiž úvahy o tom, že by sice právní jednání dlužníkova, kterými se zkracují věřitelé, bylo lze postihnouti podle odpůřícího řádu, ale že by to bylo obtížné a že kromě toho odpůřící řád neplatí na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, a že se proto navrhuje ustanovení §§ 1 a 2, která odpovídají v p o d s t a t ě §§ 2 a 3 rakouského zákona č. 69/1925 B. G. Bl., ale jsou přiměřeně upravena. Ze zprávy jest také viděti, co jest míněno touto přiměřenou úpravou, že totiž ochrana nebyla obmezena jen na výživné z e z á k o n a (jak tomu jest v §§ 2 a 3 rak. zákona), nýbrž z kteréhokoliv právního důvodu a že zákon nesměřuje jen proti osobám, které jsou zaměstnány v domácnosti nebo podniku svých rodičů, dětí, sourozenců nebo manžela (jak tomu jest v § 3 rak. zákona), nýbrž vůbec proti osobám, které § 4 odpůřícího řádu označuje za blízké příslušníky zavázaného.

Jinak sledovala osnova v podstatě vzor rakouského zákona, kde se mluví v § 2 o »určení nebo v y d o b y t í« výživného a v § 3 o z a b a v e n í nároku osoby povinné na mzdu a kde se osoba, u níž jest povinný zaměstnán, nazývá výslovně »p o d d l u ž n í k e m«. Celou větu § 3 rak. zákona: »... vůči oprávněnému, který zabaví mzdový nárok povinného ...«, nahradil náš zákon stručně a jasně slovem »vymáhání«.

Nelze dále přiznati váhu námitce, že by zabavení fiktivní pohledávky, které ve skutečnosti není, nemělo smyslu, t. j., že by neměl smyslu jednak zákaz dlužníku, aby svou pohledávkou nebo zástavou pro ni zřízenou nakládal a zejména pohledávku vybral, jednak zákaz poddlužníkovi, aby dlužníkovi platil. Tento názor přehlízí, že zákon sám stanoví nevyvratitelnou domněnku, že tu taková pohledávka z e s m l o u v y jest; musí tedy býti touto fiktivní pohledávkou i v exekučním řízení tak nakládáno, jakoby ve skutečnosti po právu byla.

Dále jest uvážiti, že zákon stanoví fikci nejen pro titul (smlouvu), ale i pro výši mzdy neb odměny, která musí býti přiměřená předběžnému vzdělání a schopnostem povinného. I kdyby byla mezi

povinným a osobou blízkou smluvena mzda neb odměna, ale kdyby nebyla přiměřená, neplatila by co do výše smlouva, nýbrž zákonná fikce. Ani z doslovu, ani z ducha zákona nelze vyvoditi, že zákon chtěl v příčině »vymáhání« činiti rozdíl mezi případem, kdy povinnému přísluší proti osobě blízké podle smlouvy nárok na mzdu neb odměnu a nutnost předchozího exekučního zabavení je nepochybná; pak mezi případem, kdy zákonná fikce působí jen na výši nároku a konečně mezi případem, kdy zákonná fikce platí jak pro úmluvu, tak pro výši nároku.

Ani z ustanovení § 2 (4) nelze usuzovati na bezprostřední právní poměr mezi osobou oprávněnou a osobou blízkou dlužníkovi, neboť tento předpis chce jen zabrániti tomu, aby u s k u t e č n ě n í a l i m e n t a č n í h o n á r o k u nebylo mařeno právním jednáním mezi povinným a jeho blízkými osobami, a aby zejména nebylo lze namítati vyplacení mzdy neb odměny dopředu, neb uplatniti vzájemnou pohledávku k odpočtení. Nezaložil-li § 2 (1) takového bezprostředního právního poměru, nezměnilo na tom nic ani ustanovení § 2 (4), které sleduje jiný účel.

Za tohoto stavu věci netřeba se obíratí otázkou účelnosti toho neb onoho postupu (žaloba přímá či předchozí zabavení a pak žaloba poddlužnická), neboť tato otázka nemá rozhodujícího významu pro správnost výkladu zákona, j a k b y l d á n.

Z toho, co dosud uvedeno, plyne, že »stanovení« závazku směřuje toliko proti osobě k alimentaci povinné a že nelze proti osobám blízkým závazek »stanoviti« ani v řízení sporném ani nesporném. Naproti tomu »vymáhání« závazku směřuje jak proti dlužníkovi, tak proti osobám blízkým jako poddlužníkům podle předpisů o vedení exekuce na plat, když byl již závazek proti povinnému stanoven pravoplatným exekučním titulem. Rozdíl proti dřívějšímu právu jest jen v tom, že neměla-li dříve osoba k alimentaci povinná žádného jmění, žádných stálých příjmů a také žádné mzdy neb odměny za práci, chyběl majetkový předmět, na nějž by mohla býti vedena exekuce, kdežto nyní stanoví zákon fiktivní úplatu, která je předmětem exekuce jak v poměru oprávněného k dlužníkovi (zaměstnanci), tak v poměru k osobě blízké (zaměstnavateli). Exekuce se provádí podle předpisů o exekuci na služební platy podle zákona ze dne 15. dubna 1920 č. 314 Sb. z. a n. a §§ 290 a d. ex. ř. a čl. VI §§ 41 a d. zákona ze dne 19. ledna 1928 č. 23 Sb. z. a n. Nutno tedy služební plat (fiktivní mzdu neb odměnu) na návrh vymáhajícího věřitele zabaviti a buď k vybrání nebo na místě placení přikázati. Tento poslední případ se sotva vyskytne a zůstává tedy pro praxi důležité jen p ř i k á z á n í k v y b r á n í. Teprve když i toto bylo povoleno a poddlužník se zdráhá podle soudního usnesení plniti, může vymáhající věřitel žalobou na poddlužníkovi plnění vynucovati (§ 308 ex. ř. a čl. VI § 59 zákona čís. 23/1928 Sb. z. a n.).

II. Fikce § 2 zák. č. 4/31 Sb. z. a n. platí, porušuje-li povinný povinnost uvedenou v § 1 zák., t. j. nevykonává-li podle možnosti

a podle svých schopností takovou činnost, aby z jejího výtěžku mohl řádně dostáti závazku hraditi potřebný náklad na výživu, výchovu nebo zaopatření jiného.

Povinnost § 1 byla povinnému uložena teprve citovaným zákonem, zavazuje ho tedy teprve ode dne jeho účinnosti; proto i fikce § 2 lze použiti jen od tohoto dne a jen pro dávky, pro jichž úhradu byla povinnému uložena povinnost § 1.

K těmto dávkám nenáleží dávky splatné před účinností zákona č. 4/31 Sb. z. a n.

Ukládá-li zákon povinnému výkon činnosti, aby z jejího výtěžku mohl řádně plniti svůj závazek, vyjadřuje tím, že činnost povinného musí býti počínaje 26. únorem 1931 — dnem účinnosti zákona — tak vydatná, aby od tohoto dne docilovaný výtěžek přesahoval minimum vyloučené z exekuce pro výživné tou měrou, aby splatné dávky byly plně a včas placeny. O plném a včasné placení dávek může však býti řeč jen, jde-li o dávky běžné, tudíž právě splatné v době, kdy pro povinného povinnost vyvíjeti činnost podle § 1 nastala; před účinností zákona povinnosti té nebylo, nemohla tedy býti porušena a proto pro dávky před tím splatné, jichž včasné placení při vydání zákona možné nebylo, nelze hledati krytí ve výtěžku činnosti, jejíž výkon se stal teprve dnem 26. února 1931 povinností právní.

Tím jsou odůvodněny právní věty v čele uvedené.

Plenární usnesení ze dne 13. února 1933, Pres. 266 a 956/32. Dr. G. Schüller.

Nelze považovati za neopatrnost cyklistovu, jede-li, není-li nějaké překážky, středem silnice, neb zahne-li před autem za ním jedoucím doleva, aniž by se ohlédl a přesvědčil, zda ho auto hodlá předjetí po straně pravé.

Z důvodů rozhodnutí nejvyššího soudu: Prováděje dovolací důvod § 503 čís. 4 c. ř. s., snaží se dovolatel marně doličiti, že žalobce zavinil škodnou událost. V tom, že žalobce jel na kole středem silnice, není zavinění, neboť není předpisu, že by středem silnice nesměl jeti, není-li mu v tom překážky, jak tomu právě v souzeném případě bylo. Že nereagoval na výstražná znamení za ním jedoucího auta vysvětlil případně odvolací soud zjistiť, že pro silný protivítr a namáhavější jízdu do kopce výstražná znamení neslyšel. Nereagoval-li na výstražná znamení, musil řidič auta z toho souditi, že žalobce pro prudký vítr je neslyší a nikoliv naopak, že znamení slyší. Ani v tom nelze shledati neopatrnost žalobce (§ 1297 obč. zák.), že, byv teprve hřmotem auta upozorněn, že se za ním blíží auto, zabočil doleva, aniž se ohlédl. Neboť § 2 čes. silnič. řádu pro státní